

Ingezonden stuk van Wim Spaan, lid IVN afd. Zuidwest Veluwezoom, n.a.v. interview in dagblad *TROUW* (5-12-2011).

De compostprofeet

In dagblad Trouw van 5 december laat voedselexpert Lars Charas door Kees de Vré optekenen, dat compost de kern moet worden van een nieuwe economie. De landbouw moet na al die decennia met kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen weer leren werken met compost. Charas stelt, dat kunstmest alleen nog dient te worden toegepast om zoveel mogelijk te composteren plantmateriaal te produceren om het daarna over het land te verdelen (<http://www.feedinggood.com/>).

Omstreeks 1900 kwam kunstmest op de markt. Voor die tijd moesten we onze landbouwgronden bemesten met organisch materiaal. In de laagveengebieden bracht men bagger als meststof op de percelen. Met als gevolg, dat de sloten steeds breder werden en het land smaller. Op de zandgronden had men een systeem met heideplaggen, die als strooisel in de schaapskooi werden gebruikt en 's nachts door de schapen werden bemest. Bij het uitmesten van de schaapskooi werd nog eens een aantal vrachten heideplaggen met de mest gemengd om maar voldoende organisch materiaal te hebben om over het akkerland van de es te brengen. Rond de grote steden op de kleigronden en in de Veenkoloniën gebruikte men alles wat maar voor handen was: afval, menselijke faecaliën en straatmest. Helaas was er vrijwel nooit genoeg organisch materiaal aanwezig om de akkers voortdurend voldoende vruchtbaar te houden. Voor het herstel van de uitgeputte akkers werden dan vaak nog langdurige braakperioden toegepast.

Als men oude kaarten opslaat, komt naar voren, dat vóór 1900 slechts een klein gedeelte van Nederland een agrarische bestemming had. Dit was een direct gevolg van de beschikbaarheid aan meststoffen. Er was gewoon niet genoeg organisch materiaal om meer land in cultuur te brengen. Naast het akkerland was er een groot gebied, dat men in die tijd "woeste grond" noemde en hedentendage waardevolle natuur. Dat natuurlijke terrein werd door afplaggen en begrazing – bij tijden liepen er op de "grote stille heide" van de Veluwe meer dan 100.000 schapen – steeds verder uitgemijnd. Vershraling kon tot interessante plantengemeenschappen leiden, maar vaak was de "plaggenhonger" zo groot, dat er grote zandverstuivingen ontstonden. De uitgestrektheid van de verstuivingen op de Veluwe besloeg in de "toptijd" een areaal van meer dan 15.000 ha. Enkele dorpen werden door het stuifzand compleet verzwolgen.

De introductie van de kunstmest leidde tot grote veranderingen. De opbrengsten op de akkers namen aanzienlijk toe. Er vond op de zandgronden een ommekeer in de productie plaats. Leverde vroeger het vee de mest voor de akker, nu gingen de akkers producten produceren, die aan het vee werden opgevoerd. Wellicht werd toen de aanzet gegeven voor wat men later "veredeling" is gaan noemen. De veeproducten werden met een aanzienlijke winst verkocht en geëxporteerd. De situatie werd dusdanig gunstig, dat kleine bedrijven zich gingen opsplitsen en daarna nog een redelijk inkomen wisten te genereren. De periode van opsplitsing en bedrijfsverkleining heeft echter niet zo lang geduurd, omdat goedkope importen van graan uit Amerika, vlees en wol uit Australië en Argentinië "roet in het eten" begonnen te gooien. De introductie van kunstmest heeft er ook toe geleid, dat meer gronden in cultuur gebracht konden worden. Dit heeft tevens geresulteerd in het

ontginnen van gronden, die voor landbouw maar zeer matig geschikt waren. Te denken valt hier aan de ontginning van heidegronden en laaggelegen drassige hooilanden.

Verstandig gebruik van organische bemesting, waaronder compost is belangrijk. Maar we zullen nooit, zoals boven beschreven, genoeg organisch materiaal beschikbaar hebben om alleen daarvan afhankelijk te kunnen zijn. Aangezien sinds de introductie van de kunstmest het aantal mensen op aarde nogal drastisch is toegenomen, zal het gebruik van kunstmest ten allen tijde noodzakelijk zijn. Tenminste als we niet een groot gedeelte van de mensen op aarde willen laten verhongeren. Lars Charas stelt ook voor om plantaardig materiaal (in Drenthe) in kassen te verbouwen en te composteren. We zijn echter nauwelijks in staat om met primaire productie de mensheid te voeden, laat staan nogeens extra compost te cultiveren. Naast het bemestingsprobleem komt ook het probleem van de schaarste aan zoet water om de hoek kijken. Niet velen realiseren zich, dat voor de productie van gewassen – voedsel of bemestingsgewassen – erg veel water nodig is. Voor iedere kg (droog) oogstprodukt, of het nu graan, aardappel, hooi of stro is, is een hoeveelheid van ongeveer 1000 liter water vereist. Per individueel persoon hebben we voor voedselproductie, afhankelijk van de vleesconsumptie, 800 tot 1500 kubieke meter water per jaar nodig. De toenemende wereldbevolking zal het watertekort alleen nog maar laten toenemen. Als we daarbij simpelweg stellen, dat voor 1 kg compost minimaal dezelfde hoeveelheid water nodig is, zal men – rekening houdend met een normale compostgift van 10 tot 15 ton per ha. – begrijpen, dat de productie van extra compostmateriaal niet de eerste prioriteit zal hebben.

We zullen er in de toekomst mee moeten leren leven, dat technologie, waaronder het verstandig gebruik van kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen niet meer zal en kan verdwijnen uit de landbouw. Het telen van een groenbemester na een hoofdgewas en de terugwinning van zo veel mogelijk organisch materiaal in de vorm van compost kan bij het bemesten van de velden een nuttige aanvulling zijn. Om de aanwending van meststoffen en gewasbescherming het meest effectief – zonder verliezen door uit- en afspoeling – te laten zijn, zal precisielandbouw wellicht het beste resultaat sorteren. Hierbij denken we natuurlijk niet, zoals Lars Charas aan intensieve biologische landbouwbedrijfjes van 0.5 ha. tot 1 ha., waar boeren parttime werken, maar aan bedrijven met voldoende omvang om de gewenste technologie verantwoord te kunnen inzetten.

Tegenwoordig vingert het gros van de mensen liever de hele dag met een beeldschermje, dan dat ze lekker met hun handen in de grond wroeten. Voor de kinderen is er sinds kort een nieuwe applicatie voor de Ipad waarbij Nijntje peuters leert digitaal worteltjes te zaaien en te oogsten. “Leve de groene vingers”!

Wim Spaan